

En dødsnat (uddrag)

Marie Bregendahl, 1912, (3,4 ns)

5 *En dødsnat er en erindringsroman, der handler om, hvordan gårdmandskonen Anne Gram dør i barselsseng på gården Broholm i Jylland. Skildringen har sit fokus på de sociale vilkår og miljøet, men særligt børnenes psykologi og deres oplevelse af døden står stærkt i værket. Bogen handler således både om tilværelsens tilfældighed og kampen imellem liv og død, som det særligt opleves af den 14-årige Lise, der gennemgår et uskyldstab i løbet af dødsnatten.*

10

Endnu havde de ikke fået forklaring på den gåde: Hvorfor kom Niels Povlsen ikke af sted efter doktoren?

15 Men nu begyndte der at nå ord hen til dem i deres lønkrog, i hvilke der nok, så underlige de end lød, fandtes en løsning.

Faster Karen kom ud i køkkenet for at hente en karaffel koldt vand, og børnene hørte hende da sige til bedstemoderen:

20 „Nej, Anne vil jo stadig ikke give lov til, at Niels må køre efter doktoren; – hvad mener I, moer, er det da ikke meget forkert af hende at agte så meget på sådan en ringe ting som en drøm?“

„Åh – såmænd –“ hørte de bedstemoderen fremstøde på sin vredagtige måde.

Det lød, som hun ikke ret vidste, om hun gad tale om det.

„Åh, at kere sig så stærkt om sådan noget tøjeri?“ – sagde fasteren igen.

25 Men så fik gamle Kirsten rigtig munden på gled: Åh, hun havde nu aldrig haft synderlig tro på, at der var megen hjælp at hente hos de doktorer. – Det hed sig nok, at de havde gået den sorte skole igennem, og bevares, de havde selvfølgelig læst en farlig hoben af både dit og dat og kunne skrive sådanne tegn og kruseduller på deres papirlapper, som det ikke var til for ordentlige folk at forstå noget af; men om de kunne

gøre nogen egentlig nytte med al deres lærdom og alle deres hundekunster, det vidste
30 hun ikke. – Derimod var det helt sikkert, at de ville have en gruselig hoben penge, og
det hvad enten det gik til helbredelse eller ej. – Og så forresten, – holde liv i nogen, når
ikke Vorherre ville stå folk bi, det vidste vi jo allesammen, det kunne de ikke. – Og til
ham kunne de selv henvende sig, det behøvede de ikke doktorens hjælp til.

„Åh-nåh!“ sagde fasteren ligesom tyssende. – Men at lade være at hente doktor for en
35 drøms skyld? – henkastede hun spagfærdigt.

„En drøm – en drøm! – Ja, ved du, hvad det er for noget?“ svarede bedstemoderen,
idet hun vendte sig bidsk om mod datteren.

Så for hun over i tværgangen og slog døren hårdt i efter sig.

Jaja, fasteren stod og tænkte over sagen, det kunne jo nok være, at der var folk, som
40 gjorde sig egne tanker om drømme, hun huskede også, at gamle Kirsten ved en anden
lejlighed havde fremsat den anskuelse, at de var „fingerpeg fra den højeste“; men hun
kunne alligevel ikke føle sig beroliget eller tilfredsstillet ved moderens opfattelse.

Og da klog' Sine lidt efter kom ind fra brønden med den spand friskpostede vand,
hvoraf karaflen skulle fyldes, gav hun og fasteren sig derfor til at drøfte emnet mere
45 grundigt.

Og under deres samtale var det først, at sammenhængen ret blev opklaret for de
lyttende børn: Barselskonen havde en gang i sommer haft en drøm, som hun huskede
ganske tydeligt, og hvori de forskellige enkeltheder ved hendes forestående nedkomst
var trådt klart frem, – både at det ville blive en meget streng forløsning, og at denne
50 dog næppe blev det værste, men at de største vanskeligheder først ville komme
bagefter.

Under trykket af disse knugende udsigter var det så, Anne Gram i drømmen havde
hørt en røst sige: „Klarer du dig uden doktorhjælp, da er du frelst! – Men kommer
doktoren, da er du fortabt, og døden er dig sikker.“

55 Fasteren gengav drømmerøsten så højtideligt, som hun læste op af Bibelen eller
postillebogen¹. Hun havde vendt sine øjne lukt op i bjælkeloftet og så næsten enfoldig
ud i sin grebne alvor.

Nu var jo så den skrækkelige drøm for så vidt gået i opfyldelse, som fødselsvanskelighederne var sværere end nogensinde – hvad der for Anne Grams
60 vedkommende sagde meget – og allerede nu kunne Madam Iversen dog med temmelig sikkerhed forudsige, at det ville blive værre bagefter. Der var for hende ingen tvivl om, at der ville følge en blodstyrtning efter, og da var det livet om at gøre.

Derfor var det, at hun og de andre kvinder nu i mere end en klokkestund havde holdt på, at de straks skulle hente lægen. Så havde de ham ved hånden, når det kritiske punkt
65 kom, og enten det så gik på den eller den måde, så havde de gjort, hvad de kunne.

Men dette var det, den syge satte sig op imod. Hun ville ikke have hentet læge – for drømmens skyld ikke.

Thi skønt Anne Gram egentlig ikke kunne siges at være anlagt for overtro, så havde dog denne uhyggelige drøm nu i flere måneder spillet en skrækindgydende rolle i
70 hendes tanker. Bestandig havde den forfulgt hende, i al hendes færd og i alle hendes barselsforberedelser havde den spillet ind, – hun havde ikke kunnet blive den kvit.

Og derfor var nu alle de andre fortvivlede råb, Anne Gram de sidste timer i sin nød og pine havde sendt ud til Gud og mennesker bleven forøgede og blandede med hendes bønne
lige råb om, at de ikke måtte hente doktoren.

75 De måtte ikke! – Åh, de måtte ikke! – Hun døde jo, hvis doktoren kom, jamrede hun. – Det var jo sikkert og afgjort. – Røsten havde sagt det, den skrækkelige røst. Det var, som hun hørte den ganske tydeligt endnu i denne stund. – Hun døde! – –

Og hun ville ikke dø! – Hun kunne jo ikke dø! Det måtte da alle kunne forstå; – – – „Fra sådan en flok små børn! – Fra alle mine små børn!“ lød det klagende gang på gang
80 ud af hendes fortvivlede mund.

– Sådan stod fasteren og fortalte, og klog’ Sine var dybt grebet af at lytte til hendes ord. – Åh ja, åh ja! Som tingene endda kunne skikke sig her i verden! – Hm, hm, som det dog også kunne gå! – Hun sukkede og rokkede tungsindigt på sit ærlige hoved. Det var dog så hårdt at høre om, hvad sorrig og kvide der kunne falde over et uskyldigt
85 menneske.

Jaja, sukkede også fasteren. Jaja. – Og hvad skulle de gøre?

Nej, det var jo det, hvordan i Herrens navn skulle de dog bære sig til?

Men ingen vidste råd.

Og sådan lød det bestandigt med kvindejammer og klynk og klage ud over køkkenet;
90 thi så snart faster Karen var gået ind med sin vandkaraffel, kom der andre, der optog
tråden, og snakken begyndte forfra.

Der kom Bodil Dalgaard, og der kom Gine-barnepige, der kom bedstemoderen, og
der kom Madam Iversen, og også fasteren var en vending derude igen, og stadigt var
det denne samme snak om og om igen.

95

- - -

De to småpiger havde stået så stille i deres krog, ingen havde set dem, ingen vidste af
dem.

100 „Skal vi alligevel ikke hellere gå?“ havde Lise hvisket en gang.

„Nåh – jah – men – – –“ havde kusinen famlet til svar. Det kunne betyde både det
ene og det andet.

Og så var de bleven stående.

De stod der tæt op ad hinanden, lyttede og tog imod, – alt, hvad der nåede hen til
105 dem.

En gang havde de hvisket om, at give sig til kende, – var det dog ikke mere rigtigt? –
Men det ville vel være flovt nu, de havde stået skjult så længe. Og til sidst var det,
ligesom de halvsov indvendig og knapt vidste af sig selv at sige.

Det var også i denne halvvågne og halvt ufølsomme tilstand, at de som en fjern
110 mumlen havde hørt kvindfolkene snakke om, at nu skulle der tændes lys derude i
køkkenet. Og da havde de dog sanset så meget, at de måtte se at komme bort forinden
og var dumlede over tærsklen og ud i tværgangen.

Og her var de bleven revne ud af dvalen.

115 Fra *En dødsnat*, taget fra *Kanon i dansk II*, Gyldendal 2005

¹ **postillebogen:** prædikensamling i bogform